

Õiguskantsler

Züleyxa Izmailova
Erakond Eestimaa Rohelised
info@erakond.ee

Teie 24.03.2017 nr

Meie 24.04.2017 nr 6-1/170529/1701777

Valev Kald
Eestima Ühendatud Vasakpartei
valev.kald@vasakpartei.ee

Kristiina Ojulang
Rahva Ühtsuse Erakond
info@rue.ee

Kautsjoni põhiseaduspärasus Riigikogu valimistel

Austatud erakondade esindajad

Taotlesite Riigikogu valimise seaduse (RKVS) § 30 lõikest 5 tuleneva Riigikogu valimistel kandidaadina osalemise eelduseks oleva valimiskautsjoni tasumise nõude Eesti Vabariigi põhiseaduse §-le 12 vastavuse kontrollimist.

Analüüsi tulemusel ei saa pidada RKVS § 30 lõiget 5 põhiseadusega vastuolus olevaks.

RKVS § 30 lõike 5 kohaselt kannab erakond või üksikkandidaat enne kandidaatide registreerimiseks esitamist Rahandusministeeriumi arveldusarvele kautsjonina summa, mille suurus on valimiste väljakuulutamise aastal Vabariigi Valitsuse kehtestatud kuutasu alammäär iga registreerimiseks esitatud isiku kohta.

Riigikohus on Riigikogu valimistel nõutava kautsjoni põhiseaduspärasust oma praktikas korduvalt analüüsinud ning kautsjoni lubatavuse küsimuses leidnud järgmist: „Ehkki Põhiseadus ei näe ette kautsjoni, pole mõõduka suurusega valimiskautsjoni kehtestamine Riigikogu valimise seadusega vastuolus Põhiseadusega ega vaadeldav demokraatlikes riikides lubamatuks peetava varandusliku tsensusena. [...] Valimiskautsjoni kehtestamise eesmärgiks on vältida kandidaatide kergekäelist ülesseadmist ja ära hoida ebatõsist kandideerimist selleks, et vähendada valimistel paratamatult kaotsi minevate häälte hulka. Mida vähem läheb häáli kaotsi, seda representatiivsem eeldatavalt esinduskogu on.“ (RKPJK 27.01.2003 nr 3-4-1-3-03, p 11).

Kautsjoni mõõdukust tuleb Riigikohtu arvates hinnata seoses ühiskonnaliikmete keskmise sissetulekuga (samas). Ühtlasi on Riigikohus arvestanud, et kautsjoni ei tagastata kandidaadile mitte üksnes tema valituks osutumise korral, vaid RKVS § 77 sätestatud tingimustel ka valituks mitte osutumisel (samas). Sarnaselt on ka Euroopa Nõukogu komisjon „Demokraatia läbi

õiguse“ (nn Veneetsia Komisjon) leidnud, et kautsjon iseenesest ei ole lubamatu, kuid peab olema suurusega, mis ei kujuta endast kandideerimisel ebamõistlikku takistust.¹

Peale viidatud Riigikohtu lahendi tegemist vähendati kautsjoni suurust Riigikogu valimistel veel poole võrra (alates 1. aprillist 2014).² On mõistetav, et varaliselt väiksemate võimalustega isikute ja poliitiliste jõudude jaoks võib valimiskautsjoni tasumise nõue olla kõrgema sissetulekuga isikutega võrreldes suuremaks takistuseks parlamenti kandideerimisel (isegi arvestades Riigikohtu poolt eelviidatud lahendis osutatud võimalust kaasata kautsjoni tasumiseks oma mõttekaaslaste rahalisi vahendeid). Iseenesest oleks Riigikogul küll kohane kaaluda kautsjoni nõudmise alternatiivina ka teatud arvu toetusallkirjade kogumise võimaldamist,³ kuid siin on tegemist täiendava poliitilise valikuga, mille mitterakendamine ei muuda kautsjoni nõuet põhiseadusvastaseks.

Problemaatiline võib olla avalduses väidetav meediaorganisatsioonide praktika mitte kutsuda võrdsetel alustel valimisdebattidesse neid erakondi, kellel puudus täispikk kandidaatide nimekiri. Õiguskantsler on 2009. a menetlenud Eesti Rahvusringhäälingu poolt kandidaatide võrdse kohtlemise küsimust Euroopa Parlamendi valimiste kandidaadi avalduse pinnalt, kus siiski rikkumist ei tuvastatud.⁴ Väited avaliku võimu esindaja tegevusega õiguste võimaliku rikkumise kohta tuleb aga esitada viivitatamatult (vt ka õiguskantsleri seaduse § 25 lg 3 p 3).

Seega on kautsjoni kehtestamine Riigikogu valmise seaduses põhiseaduspärane ning valimiskautsjoni kehtiv määr, mis jääb oluliselt alla riigi keskmise kuupalga, vastab mõõdukuse nõuetele.

Lugupidamisega

/allkirjastatud digitaalselt/

Ülle Madise

Liina Lust 693 8429
Liina.Lust@oiguskantsler.ee

---

¹ Viimati näiteks 10.05.2016 Veneetsia Komisjoni ja OSCE/ODIHR ühises esialgses arvamuses Armeenia valimisseadustiku eelnõu kohta, p 66. Kättesaadav:

<http://www.osce.org/odihr/elections/armenia/239591?download=true>.

² Erakonnaseaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seadus; RT I, 05.02.2014, 1. Muudatuse eesmärgina on nähtud just üksikkandidaatide ja väiksemate erakondade Riigikokku pääsemise lihtsustamist ja seeläbi poliitilise konkurentsi suurendamist, vt selle kohta nt Riigikogu 17.12.2013 stenogramm.

³ Sarnaselt 17.10.2011 Veneetsia Komisjoni ja OSCE/ODIHR ühises lõpparvamuses Armeenia valimisseadustiku eelnõu kohta, p 36. Kättesaadav: <http://www.osce.org/odihr/elections/84269?download=true>.

⁴ Õiguskantsleri 27.10.2009 vastus nr 7-6/090967/0906556. Kättesaadav õiguskantsleri veebilehel avalikus dokumendiregistris.